

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΕΚΦΡΑΣΗΤου **Γεωργίου Νικ. Σχορετσάνη**

Στη «Μνήμη της φωτιάς», τον πρώτο τόμο μιας τριλογίας με την Ιστορία της Λατινικής Αμερικής, ο Εντουάρντο Γκαλεάνο τη σκιαγραφεί από την πλευρά των λαών, προσπαθώντας να μεταφέρει κομμάτια μνήμης των απλών ανθρώπων. Το κείμενο δεν αποτελεί την επίσημη εκδοχή, όπως ήρθε στη δημοσιότητα από την πλευρά των κατακτητών και των διαδόχων τους, που εμφανίζονται ως μοναδικοί πρωταγωνιστές της υπόθεσης! Τα κίνητρα ήταν η ανάγκη να συμβάλει στη διάσωση της λεηλατημένης μνήμης ολόκληρης της Αμερικής, κι έτσι τα ιστορικά στοιχεία ανασύρονται από τους μύθους των πρώτων κατοίκων. Ο Γκαλεάνο δίνει λόγο στους κομπάρσους της Ιστορίας, να αφηγηθούν τη δική τους σκληρή Ιστορία της κατάκτησης της ηπείρου και τα προσωπικά τους βιώματα. Ο μεγάλος Ουρουγουανός φέρνει το θέμα της συλλογικής μνήμης σε πρώτο πλάνο. Η μνήμη αποτελεί το μοναδικό όπλο που διαθέτουν οι λαοί για να συνδεθούν με το παρελθόν τους, προσδοκώντας καλύτερο παρόν και μέλλον, με βασικό συστατικό τον ατομικό και συλλογικό πόνο. Εκεί εγκολλώνονται όλες οι παράμετροι που αφορούν τις παράπλευρες απώλειες, τις εθνικές καταστροφές, τη γλώσ-

Η απάλειψη της συλλογικής μνήμης των λαών και οι πρωταγωνιστές της

σα, τη μουσική, τα ήθη και έθιμα, τις συνήθειες και παραδόσεις, όλα αυτά που κάνουν τους λαούς να μην ξεχνούν.

Ο Εντουάρντο Γκαλεάνο αναφέρεται στην Ιστορία των Ινδιάνων της Νότιας και Κεντρικής Αμερικής. Εκεί διαφαίνεται η προσπάθεια κάποιων κύκλων να διαλύσουν κυριολεκτικά ό,τι έχει σχέση με την ιστορική παράδοση των τόπων, με επιχειρήματα του τύπου ότι η πραγματικότητα των σημερινών εθνών έχει πάψει να έχει σχέση με το παρελθόν, ο συνδετικός κρίκος έχει διαρραγεί, η έννοια του έθνους είναι άνευ ουσίας και η παλινδρόμηση στο παρελθόν, πέρα από το γεγονός ότι είναι κουραστική, εξάπτει την ίδια στιγμή τα πάθη ανάμεσα σε ανθρώπους και λαούς, οδηγώντας σε συγκρούσεις και έριδες. Σε τελική ανάλυση, στην παγκοσμιοποίηση η έννοια του «έθνους» είναι μάλλον περιττή. Οι πολίτες πρέπει να φροντίζουν αποκλειστικά το παρόν, το οποίο έχει μεγαλύτερη σημασία, αφού η οικονομία είναι η ουσιαστική παράμετρος. Οι κάθε λογής εκδηλώσεις που αφο-

ρούν την εθνική μνήμη, πρέπει να παραπεμφθούν στο παρελθόν, ανεξαρτήτως εάν στην παγκοσμιοποίηση αντικειμενικός σκοπός είναι η επιμήκυνση του χάσματος ανάμεσα στους ισχυρούς και τους άλλους. Οι παραδοσιακές αξίες ενός έθνους πρέπει να περάσουν σε δεύτερη μοίρα.

Η προσπάθεια εξαφάνισης της συλλογικής μνήμης ξεκινά από την αρχή της εκπαιδευτικής διαδικασίας και ελεγκτείται σε όλες τις βαθμίδες. Σχετικά εύκολα λαμβάνει χώρα η συστηματική διαδικασία απάρνησης της ιστορικής μνήμης, η αποστασιοποίηση από το ανύπαρκτο, σε πρακτικό επίπεδο, παρελθόν. Τα μέτρα των κατευθυντήριων οργάνων, οι αποκαλούμενες εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, περιλαμβάνουν τρόπους απομάκρυνσης των νέων από το συλλογικό παρελθόν. Αντίθετα, προωθείται η έννοια της ηλεκτρονικής ενοποίησης σε άλλη κοινότητα, με συνδετικούς κρίκους κυρίως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Οι κατευθυντήριες οδηγίες δίνονται ταχύτατα και ταυτόχρονα σε ανυπολόγιστο

αριθμό ανθρώπων-στόχων, αλλά απαιτούνται το τελευταίας τεχνολογίας τηλέφωνο, οι υπολογιστές και οι άλλες εύχρηστες μορφές. Τα παλιά σήματα καπνού των Ινδιάνων αντικαταστάθηκαν από τα αστραπιαία ηλεκτρονικά μηνύματα που κατευθύνονται παντού. Συνήθειες, πεποιθήσεις, ιδιαιτερότητες και ό,τι άλλο συμπληρώνεται στις έξυπνες ηλεκτρονικές φόρμες γίνονται άμεσα γνωστά εκεί όπου ελέγχουν συνειδήσεις, εξαγονται αποτελέσματα και λαμβάνονται περαιτέρω αποφάσεις. Η ιστορική συνείδηση και η συλλογική μνήμη περνάνε σε δεύτερη μοίρα. Ένα τυπικό παράδειγμα παραχάραξης της ιστορικής μνήμης είναι τα σχολικά βιβλία Ιστορίας. Η χώρα μας βίωσε παρεμφερείς καταστάσεις πρόσφατα με προσπάθειες αλλοίωσης ιστορικών καταβολών του έθνους από κύκλους περιεργούς, όπως τουλάχιστον υποστηρίχθηκε από αριθμό δημοσιευμένων κειμένων. Φυσικά στην όλη προσπάθεια εμπλέκονται, μεταξύ των άλλων, πολιτικοί, ακαδημαϊκοί και δημοσιογράφοι, οι περισσότεροι των οποίων ανήκουν, όπως θέλουν να

δείχνουν, σε προοδευτικές παρατάξεις. Το βασικό σύνθημα όλων είναι ότι έχουμε κοινή πατρίδα, κοινά συμφέροντα που εξυπηρετούνται μόνο όταν έχουμε την ίδια γνώμη για την Ιστορία και το μέλλον μας. Η εθνική συνείδηση, η συλλογική μνήμη οφείλουν να υποχωρήσουν. Φυσικά τα εκτελεστικά όργανα είναι πάντοτε παρόντα, εκπροσωπώντας επάξια τους προστάτες τους, ο καθένας από το δικό του μετερίζι. Αντικειμενικός σκοπός, η συγκεκριμένη σκέψη, ο ανύπαρκτος στοχασμός, με τον πολίτη άβουλο πλάσμα. Οι κύκλοι, για να πετύχουν αυτά, χρησιμοποιούν ακραίες οικονομικές συνθήκες, στοχευμένες ληστείες και αφαιμάξεις, για να γονατίσουν ψυχολογικά τους ανήμπορους.

Αυτά φυσικά αφορούν αυτούς που ξεχνούν, όσους αρνούνται τις καταβολές, τις παραδόσεις και την Ιστορία τους. Γιατί, σε άλλη περίπτωση, οι λαοί πάντοτε έγραψαν τη δική τους άποψη με δύναμη και ξεχωριστό πάθος. «Όταν ένα έθνος βρίσκεται σε πτώση, όταν μια κοινωνία καταρρέει, μια παράμετρος μπορεί να βρεθεί πάντα: έχουν ξεχάσει από πού έρχονται. Έχουν χάσει την επαφή με αυτό που τους ένωσε στην αρχή», έλεγε κάποια στιγμή, πολύ προφητικά, όπως έδειξε η συνέχεια, ο Αμερικανός ποιητής Καρλ Σάντμπεργκ!